

Załącznik nr 1 do zarządzenia
Wojewody Pomorskiego
z dnia 23 stycznia 2026 r.

**SPOSÓB WYKONYWANIA ZADANIA Z ZAKRESU ADMINISTRACJI
RZĄDOWEJ – ORGANIZOWANIE I ŚWIADCZENIE
SPECJALISTYCZNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH W MIEJSCU
ZAMIESZKANIA DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI W
WOJEWÓDZTWIE POMORSKIM**

Rozdział I

PODSTAWA PRAWNA

Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi w dalszej części zwanych „SUO” organizuje się na podstawie:

1. ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214 z późn. zm.) – zwanej w dalszej części „ustawą o pomocy społecznej”;
2. ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r., poz. 917);
3. rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2024 r., poz. 816).

Prawidłowość realizacji przez gminy specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, sprawdzana jest przez inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku podczas przeprowadzania kontroli kompleksowych ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych na podstawie:

1. Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214 z późn. zm.),
2. Rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1065).

Rozdział II

ZASADY OGÓLNE

Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi należy do zadania zleconego z zakresu administracji rządowej realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego, przy czym środki na realizację i obsługę tego zadania, zapewnia budżet państwa.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, to świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej:

- 1) skierowane do osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 2) realizowane w miejscu zamieszkania,
- 3) określone w rozporządzeniu,
- 4) udzielane przez osoby posiadające kwalifikacje określone w rozporządzeniu,
- 5) finansowane z budżetu państwa.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze przeznaczone są dla osób, o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, posiadają udokumentowane rozpoznanie zaburzeń psychicznych.

Za dokument potwierdzający zaburzenie psychiczne uznaje się:

- orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, posiadające symbol przyczyny niepełnosprawności zgodny z § 32 ust. 2 pkt 1-2 rozporządzenia z dnia 15 lipca 2003 r. Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (Dz. U. z 2021 r. poz. 857 ze zm.) lub
- orzeczenie traktowane na równi z orzeczeniami wymienionymi, zgodnie z art. 5 i 5a ust. 1-2 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2025 r. poz. 913 ze zm.) i
- zaświadczenie lekarza specjalisty (psychiatry lub neurologa) o występujących zaburzeniach psychicznych, posiadające rozpoznanie choroby lub rodzaju zaburzenia zgodnego z wykazem Międzynarodowej Statystyki Kwalifikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10, czyli opracowaną przez Światową Organizację Zdrowia (WHO)

W przypadku dzieci i młodzieży za dokument potwierdzający zaburzenie psychiczne uznaje się:

- orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym publicznej poradni specjalistycznej o potrzebie:

- kształcenia specjalnego,
 - indywidualnego nauczania,
 - zajęć rewalidacyjno-wychowawczych,
- opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju (WWR).

Przy czym z orzeczenia lub opinii wydanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną, w tym publiczną poradnię specjalistyczną musi wynikać rozpoznanie zaburzenia psychicznego.

Świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w miejscu zamieszkania

Miejscem organizowania i świadczenia SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest miejscowość, w której osoba przebywa z zamiarem stałego pobytu.

Zasada pomocniczości w pomocy społecznej

Przyznając specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi należy kierować się zasadą pomocniczości, określoną w ustawie o pomocy społecznej. Oznacza to, że świadczenia, które ustawowo są zapewniane w ramach innych systemów (oświata, ochrona zdrowia, inne organizacje), nie mogą zostać zastąpione świadczeniami z pomocy społecznej.

Sposób realizacji świadczeń w ramach innych systemów określają m.in. rozporządzenia wydane na podstawie:

- 1) art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 917),
- 2) art. 31d ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461),
- 3) art. 127 ust. 19 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 ze zm.).

Bezpośrednim organizatorem zadania w gminie może być ośrodek pomocy społecznej, centrum usług społecznych - w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz. U. poz. 1818 oraz z 2025 r. poz. 620)

Z uwagi na kryteria otrzymywania pomocy w formie SUO ośrodek pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, samodzielnie podejmuje decyzje o ich przyznaniu, ustalając ich zakres, okres i miejsce ich świadczenia – na podstawie art. 50 ust. 5 ustawy o pomocy społecznej.

ROZDZIAŁ III

ŚWIADCZENIOBIORCY

§ 1.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze przeznaczone są dla osób, o których mowa w art. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

W wyjątkowych przypadkach usługi mogą być świadczone dla dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi, jeżeli nie mają możliwości dostępu do zajęć świadczonych przez inne zobowiązane podmioty. Świadczenia, które ustawowo zabezpieczane są w ramach innych systemów (oświata, ochrona zdrowia) nie mogą być zastępowane świadczeniami z pomocy społecznej.

§ 2.

Wymiar godzin usług poszczególnych zajęć z pomocy społecznej jest równoważny – jednak nie wyższy niż wskazany przez lekarza specjalistę – do liczby godzin usług poszczególnych zajęć zapewnianych z innych systemów.

§ 3.

Podmiot, który wnioskuję o usługi, dokonuje rzetelnego rozpoznania możliwości uzyskania przez klienta usług z innych systemów i gromadzi dokumentację z tych działań.

§ 4.

Z uwagi na jasno określone kryteria otrzymywania świadczenia w formie specjalistycznych usług opiekuńczych (rodzaj schorzenia, niewystarczające zaspokojenie potrzeb lub ich niezaspokojenie w ramach innych systemów) ośrodek pomocy społecznej / centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych samodzielnie podejmuje decyzje o ich przyznaniu, zgodnie z § 4 ust. 6 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych, określając również liczbę godzin świadczenia.

§ 5.

Do Wydziału Polityki Społecznej można zgłosić prośbę o akceptację rozpoczęcia SUO w nowym środowisku tylko w przypadkach niejednoznacznych, które wymagają dodatkowej opinii.

ROZDZIAŁ IV

ZAKRES SPECJALISTYCZNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH

§ 1.

Zakres specjalistycznych usług opiekuńczych został określony w § 2 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.

§ 2.

W przypadku planowania usług wskazanych w punkcie 3 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych ośrodek, centrum usług społecznych powinien dysponować informacją potwierdzającą, że lekarz lub specjalista wskazał zakres tych usług oraz, że zakres ten nie jest objęty przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej.

§ 3.

Natomiast w przypadku usług, o których mowa w punkcie 5 cytowanego wyżej rozporządzenia ośrodek, centrum usług społecznych powinien dysponować informacją potwierdzającą brak możliwości uzyskania dostępu do zajęć, które ustawowo są zapewniane w ramach innych systemów, tj. oświata, ochrona zdrowia, inne organizacje oraz wskazującą przyczyny braku możliwości uzyskania dostępu do tych usług.

ROZDZIAŁ V

KADRA

§ 1.

Osoby świadczące specjalistyczne usługi opiekuńcze powinny legitymować się specjalistycznym przygotowaniem zawodowym.

Kwalifikacje osób świadczących specjalistyczne usługi opiekuńcze, zostały określone w § 3 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.

Kwalifikacje te powinny być dostosowane do szczególnych potrzeb osoby korzystającej ze wsparcia w formie specjalistycznych usług, wynikających z rodzaju ich schorzenia lub niepełnosprawności.

§ 2.

Kandydat na realizatora specjalistycznych usług opiekuńczych zobowiązany jest legitymować się co najmniej trzymiesięcznym doświadczeniem zawodowym w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi zdobytym w jednym z miejsc wskazanych w § 3 ust. 2 ww. rozporządzenia.

Powyższy staż nie może być zastąpiony nawet półrocznym kursem w zakresie świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych ani praktyką odbywaną w trakcie studiów.

W uzasadnionych przypadkach specjalistyczne usługi mogą być świadczone przez osoby, które zdobywają lub podnoszą wymagane kwalifikacje zawodowe określone w ust. 1, posiadają co najmniej roczny staż pracy w jednostkach, o których mowa w ust. 2, i mają zapewnioną możliwość konsultacji z osobami świadczącymi specjalistyczne usługi, posiadającymi wymagane kwalifikacje.

§ 3.

Osoby świadczące usługi, o których mowa w § 2 pkt 1 lit a ww. rozporządzenia muszą posiadać przeszkolenie i doświadczenie w zakresie:

- umiejętności kształtowania motywacji do akceptowanych przez otoczenie zachowań,
- kształtowania nawyków celowej aktywności,
- prowadzenia treningu zachowań społecznych.

Dokument z przeszkolenia i doświadczenia powinien zawierać w treści, nazwy wymaganych powyżej obszarów (w nazwie lub treści programu).

ROZDZIAŁ VI

KALKULACJA KOSZTÓW 1 GODZINY USŁUGI ORAZ ODPLATNOŚĆ

§ 1.

Koszt jednej godziny świadczonej klientowi oblicza się biorąc pod uwagę wysokość kosztów związanych ze świadczeniem tej formy pomocy, m.in. uwzględniając zakres usług, koszty zatrudnienia, dojazd do miejsca świadczenia usług oraz niezbędne koszty obsługi stanowiska pracy.

Stawka godzinowa może wynikać również z umowy zawartej z osobą lub innym podmiotem przyjmującym zlecenie realizacji zadania.

§ 2.

Zgodnie z § 4 ust. 4 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych, ośrodek pomocy społecznej, w oparciu o pełne rozeznanie sytuacji ustala stawkę godzinową za zrealizowane specjalistyczne usługi opiekuńcze.

§ 3.

Zgodnie z § 4 ust. 6 rozporządzenia, odpłatność za specjalistyczne usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala ośrodek, centrum usług społecznych właściwe ze

względem na miejsce zamieszkania świadczeniobiorcy w drodze decyzji administracyjnej.

§ 4.

Jednocześnie w myśl § 5 ww. rozporządzenia opłata ta jest wnoszona przez osobę uzyskującą pomoc lub jej opiekuna bezpośrednio do kasy urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej albo centrum usług społecznych lub przelewem na wskazane w decyzji konto, w terminie do 15 dnia każdego miesiąca następującego po miesiącu, w którym wykonano usługę.

§ 5.

Jednostki samorządu terytorialnego przekazują pobrane dochody z zakresu realizacji zadań administracji rządowej w terminach określonych w art. 255 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2025 r., poz. 1483).

ROZDZIAŁ VII

DOKUMENTACJA OBOWIĄZUJĄCA OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ / CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH W ZAKRESIE REALIZACJI SPECJALISTYCZNYCH USŁUG OPIEKUŃCZYCH

§ 1.

Obowiązkowa dokumentacja dotycząca realizacji specjalistycznych usług opiekuńczych powinna zawierać:

1. Wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego albo innej osoby, za zgodą osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego, a w przypadku działania z urzędu, zgoda tych osób.
2. Aktualne zaświadczenie lekarza specjalisty o rozpoznaniu zaburzeń psychicznych, zaświadczenie lekarza prowadzącego lub zaświadczenie specjalisty z zakresu rehabilitacji ruchowej lub fizjoterapii, określające rodzaj i zalecaną liczbę godzin usług rehabilitacji fizycznej i usprawnienia zaburzonych funkcji organizmu – w zakresie nieobjętym przepisami ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych – aktualizowane w każdym kolejnym postępowaniu administracyjnym.
3. Aktualne orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności.
4. Rodzinny wywiad środowiskowy.
5. Informację o realizacji usług przez inne systemy (m.in. z ustaw: o ochronie zdrowia psychicznego, o systemie oświaty, o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych) oraz instytucje, placówki / fundacje czy podmioty prywatne. Ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych gromadzi dowody, które świadczą o zapewnieniu usług oraz braku możliwości świadczenia usług przez inne systemy.

6. Dokumentację potwierdzającą kwalifikacje specjalistów, świadczących usługi określone w § 3 rozporządzenia w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych.
7. Decyzję administracyjną, określającą zakres, okres i miesiące świadczenia usług
8. Karty czasu pracy osoby świadczącej usługi.
9. Dokument, z którego wynika cena 1 godziny zegarowej usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Cena powinna wynikać z analizy kosztów realizacji tego zadania lub umowy zawartej z podmiotem przyjmującym zlecenie realizacji zadania.
10. Dokumentację z realizacji przyznanego zakresu, rodzaj specjalistycznych usług opiekuńczych.
11. Dokument, który potwierdza sprawowanie bieżącego nadzoru nad sposobem realizacji usług w środowisku zamieszkania klienta, również świadczonych przez podmioty niepubliczne.

ROZDZIAŁ VII

NADZÓR I KONTROLA

§1.

Nadzór i kontrola nad realizacją zadania polegającego na organizowaniu i świadczeniu specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi, odbywa się w oparciu o zapisy aktów prawnych wymienionych w rozdziale I niniejszych Wytycznych, z zachowaniem wymogów dotyczących ochrony danych osobowych.

§ 2.

W trakcie kontroli dotyczącej realizacji specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi sprawdzane będą dokumenty bezpośrednich wykonawców usług, zatrudnionych przez jednostki pod kątem ich kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego.

§ 3.

W trakcie kontroli OPS/ CUS jest zobowiązany do przedstawienia kontrolującemu do wglądu kalkulacji ceny 1 godziny specjalistycznej usługi opiekuńczej wraz z uzasadnieniem przedmiotowego kosztu.